

ISSN 1648-0627 print

ISSN 1822-4202 online

VERSLAS: TEORIJA IR PRAKTIKA
BUSINESS: THEORY AND PRACTICE

<http://www.btp.vgtu.lt>; <http://www.btp.vgtu.lt/en>

2007, Vol VIII, No 2, 112–118

FINANSINIS PERDRAUDIMAS: EFEKTYVI DRAUDIMO KOMPANIJOS STABILUMO VALDYMO PRIEMONĖ

Aleksandra Lezgovko

*Klaipėdos universitetas, Minijos g. 153, LT-5804 Klaipėda, Lietuva
El. paštas aleksandra@draudimas.com*

Įteikta 2007-01-08; priimta 2007-03-19

Santrauka. Straipsnio objektu pasirinktas finansinis perdraudimas kaip viena iš perdraudimo apsaugos rūšių. Autoriaus tyrimo objektas yra teorinio pagrindimo ir finansinio perdraudimo operacijų praktinio realizavimo problemos.

Šio straipsnio tikslas – išnagrinėti tris finansinio perdraudimo aspektus: rizikos teorijos ir jos atspindėjimo balanse, taip pat jos įtakos finansinio stabilumo ir draudimo kompanijų mokumo galimybei, pateikti finansinio perdraudimo skirtumus ir pranašumus, palyginti su tradiciniu perdraudimu.

Straipsnyje pabandyta susieti teoriją ir šiaudien taikomų finansinio perdraudimo formų ir metodų praktinius aspektus. Pirmą kartą lietuviškoje literatūroje atskleista esmė ir pateiktas finansinio perdraudimo apibrėžimas, atliktas sisteminis finansinio perdraudimo metodų ir formų tyrimas, atskleistos tendencijos ir jo vystymosi prieštaravimai.

Gautų rezultatų praktinė reikšmė yra ta, kad straipsnio medžiaga gali būti panaudota Lietuvos draudimo kompanijose kaip metodinės rekomendacijos, sudarant finansinio perdraudimo sutartis. Nes viena iš pagrindinių tradicinio ir finansinio perdraudimo funkcijų – pagerinti draudimo kompanijų finansinę padėtį. O finansinis perdraudimas atlieka ne tik šias funkcijas, kaip ir tradicinis perdraudimas, bet ir suteikia draudikui papildomą finansinį pranašumą.

Reikšminiai žodžiai: finansinis perdraudimas, draudimas, perdraudimas, draudėjas, draudikas, perdraudikas.

FINANCIAL REINSURANCE: THE EFFECTIVE TOOL OF INSURANCE COMPANY'S STABILITY MANAGEMENT

Aleksandra Lezgovko

*Klaipėda University, Minijos g. 153, LT-5804, Klaipėda, Lithuania
E-mail: aleksandra@draudimas.com*

Received 5 January 2007; accepted 19 March 2007

Abstract. Financial reinsurance has been chosen as an object of the article, as one of the kinds of reinsurance security. The author's object of research is theoretical substantiation and problems of practical realization of financial reinsurance operations.

In the eighties of the last century, the trend of incorporation of insurance companies showed up, and as a consequence of this global process, their receptivity increased, and that provided companies with the opportunity to sustain or leave the great share of risks for themselves. Due to that, the demand for insurers' reinsurance decreased, and this had a negative influence on development of reinsurance market. A number of large losses, which occurred in the continent of America, had substantially undercut possibilities of reinsurance. The way out of that situation could be proposals for a brand new product of reinsurance, which would raise interest in insurance companies. Financial reinsurance became that product.

The objective of this article is constituted of analysis of three aspects of financial reinsurance: risk theory and its reflection in balance sheet, as well as its influence on possibility of financial stability and solvency of insurance companies, and differences and advantages of financial reinsurance against traditional reinsurance are presented.

In the article there were attempts made to connect the theory and practical aspects of financial reinsurance forms and meth-

ods used nowadays. First time in Lithuanian literature the essence is revealed and definition of financial reinsurance is provided, systematic research of forms and methods of financial reinsurance is performed, trends and objections to its development are revealed.

Practical significance of the findings is that the material of the article can be applied in Lithuanian insurance companies as methodical recommendations when concluding financial reinsurance contracts, since one of the main functions of traditional and financial reinsurance is improvement of financial state of insurance companies. Financial reinsurance performs not only the same functions as traditional reinsurance, but also provides an insurer with the additional financial advantage.

The major task of the state is security of propriety interests of the insureds. In this respect, there is a need to acknowledge the mechanism of financial reinsurance as the one having its own place and significance for this process.

Insurers' motives classification while concluding one or another financial reinsurance contract is of an extreme significance in the article. Out of many contracts, the ones which can be really applied in current Lithuanian practice are distinguished, including those contracts the demand for which is possible only during the stage of corresponding development of insurance market.

Keywords: financial reinsurance, insurance, reinsurance, insured, insurer, reinsures.

1. Įvadas

Specialistai analizuojamą draudimo rinką skirsto į tiesioginio draudimo rinką ir perdraudimo rinką. Tiesioginio draudimo rinką – tai draudimo sutarčių sudarymo tarp draudimo bendrovių (draudikų) ir jų klientų (draudėjų) sfera. Materialinės gamybos sferos plėtotė ir pinigų cirkuliavimas sudarė sąlygas draudimo rizikas sustambinti ir padidino atskirų draudimo kompanijų imlumą, bet, pasirodė, to nepakako itin didelių nuostolių padengimo problemai išspręsti. Šioje situacijoje draudikai ėmė ieškoti galimybių dalį prisiimtų rizikų perduoti kitam draudikui ar perdraudikui, pasidalyti riziką už tam tikra atlygį. Taip atsirado tradicinis perdraudimas [1].

Perdraudimą gali vykdyti ir specializuotos perdraudimo bendrovės ir tradiciniai draudikai. Mokslinio techninio progreso ir stambių rizikų, tokių kaip kosminių ir ekologinių rizikų, atsiradimas suteikė perdraudimo mechanizmui vis svarbesnę reikšmę. Perdraudimas tapo savarankiška veiklos rūšimi [1].

2. Finansinio perdraudimo atsiradimas

Praėjusio amžiaus 9-ajame dešimtmetyje išryškėjo draudimo kompanijų susijungimo tendencija, ir kaip šio globalinio proceso pasekmė padidėjo jų imlumas. Tai suteikė kompanijoms galimybę išlaikyti arba palikti didelę dalį rizikų pas save. Dėl to sumažėjo draudikų perdraudimo poreikis, o tai neigiamai paveikė perdraudimo vystymosi rinką. Daugelis stambių nuostolių, kuriuos patyrė Amerikos kontinentas, iš esmės pakirto finansines perdraudikų galimybes. Išeitis iš susidariusios padėties galėjo būti visai naujo perdraudimo produkto, kuris sudomintų draudimo kompanijas, siūlymai. Juo ir tapo finansinis perdraudimas [1].

Finansinis perdraudimas – tai gana naujas produktas perdraudimo rinkoje, tai finansinių rezultatų išlyginimo mechanizmas su ribotu draudimo techninės rizikos perdavimu. Skirtingai nei tradicinis perdraudimas, dėmesio centre yra ne cedento rizikų perdavimas cesionieriui ir patikimos perdraudimo apsaugos pirkimas, o finansiniai ir ekonominiai motyvai. Tai yra nuostolių rezervų diskontavimas, iš-

ankstinis būsimų draudiko išmokų finansavimas sukauptų finansinių lėšų sąskaita, taip pat metinių rezultatų išlyginimas ir subalansavimas, o kaip pasekmė – draudimo kompanijos mokumo rodiklių pagerinimas.

Šios ypatybės leidžia teigti, kad finansinio perdraudimo plėtotė tapo naudinga ir draudimo, ir perdraudimo bendrovėms. Tai įvyko dėl to, kad finansinio perdraudimo programos integruoja draudimo techninių rizikų perdavimą, kurios daugeliu atvejų yra ribojamos, ir investicinių pajamų valdymo techniką, kurių vertė daug mažesnė nei tradicinio perdraudimo produktų vertė. Tai ir yra lemiamas faktorius perkant patikimą perdraudimo apsaugą. Perdraudimo kompanijos savo ruožtu suinteresuotos ne tik padidinti siūlomų paslaugų kiekį, bet ir riboti savo atsakomybę. Naudodamasis finansinio perdraudimo paslauga, perdraudikas suteikia draudikui galimybę įdiegti naujas draudimo rūšis, parengti ir parduoti naujus produktus, kuriuos realizuojant, nežinomybės rizika išlieka labai didelė. Toks palaikymas visų pirma garantuoja draudimo kompanijos patikimumą ir sudaro galimybę greitai reaguoti į konjunkūrinius pokyčius draudimo rinkoje.

Draudimo kompanijų finansinio stabilumo aprūpinimu suinteresuota ir valstybė, kurios svarbiausia užduotis – apginti turtinius draudėjų interesus. Bet ji negali visiškai apginti draudėjų nuo draudikų bankroto. Šią funkciją tam tikru lygmeniu perima perdraudikas, siūlydamas finansinio perdraudimo paslaugą. Perdraudimo kompanijos gali pasiūlyti draudimo kompanijoms, atsidūrusioms sunkioje finansinėje padėtyje, finansinio perdraudimo sutarčių formos pavidalą, tam tikro pobūdžio stabilizuojančius kreditus. Perdraudikai yra labai suinteresuoti draudimo kompanijų gyvybingumu, nes jos yra jų tiesioginiai klientai [1].

Paskutiniu metu kyla daug problemų, investuojant draudimo kompanijos lėšas, kurios garantuotų draudėjų apsaugą, kadangi pagrindinis draudikų uždavinys yra ne investicinių pajamų gavimas, o investicijų apsauga ir patikimumas. Todėl ypatingą aktualumą įgyja galimybė vienu metu investuoti lėšas ir gauti stabilias investicines pajamas, perkant patikimą perdraudimo apsaugą. Norminės tei-

sinės bazės sukūrimas leis plačiau naudoti finansinio perdraudimo mechanizmą, kuris suteiks draudikams daugiau lengvatinių sąlygų, palaikant finansinį draudimo kompanijų stabilumą.

3. Finansinio perdraudimo esmė

Pagrindinė draudimo ir perdraudimo funkcija yra draudimo rizikos perdavimas ir paskirstymas. Draudėjas mainais už sumokėtą draudimo įmoką „atiduoda“ draudikui savo rizikas ir yra „atleidžiamas“ nuo daug stambesnių nuostolių pavoju. Pačios rizikos neišnyksta, bet galima išvengti finansinių nuostolių, kilus šioms rizikoms. Draudėjas tik perkelia šias rizikas ant draudimo kompanijos pečių, kuri, pasilikus dalį rizikos, perduoda ją vėliau perdraudikui. Tokia operacija vadinama cesija ir sudaro tradicinio perdraudimo esmę. Finansinis perdraudimas taip pat numato rizikos perdavimą, bet ribotos apimties. Norint nustatyti skirtumus, reikia nustatyti rizikos sąvoką. Bet kuri draudimo kompanija, funkcionuojanti rinkoje, linkusi į įvairias rizikas, kurias galima padalyti į tris grupes:

Bendra verslo rizika. Ji kelia pavojų bet kurios įmonės egzistavimui, neatsižvelgiant į verslo veiklą, o nuolat keičiantis rinkai bei teisei ir ekonominei sistemoms, sudaro grėsmę priimant neteisingą sprendimą [2].

Investicinė rizika. Ji atsiranda dėl draudimo rezervų privalomojo paskirstymo, pavyzdžiui, palūkanų normų pasikeitimo rinkoje rizika, valiutos kursų pakitimų rizika, išskolinimo rizika ir t. t. [2].

Techninė draudimo rizika. Ji sukelia pavojų, kad per tam tikrą laiką draudimo išmokų suma visam tam tikros draudimo rūšies portfeliui viršys rizikos įmokų sumą, gautą iš šio portfelio ir rizikos kapitalo. Jeigu į pirmas dvi rizikų grupes linkusios bet kurios verslo įmonės, egzistuojančios rinkoje, tai techninė draudimo rizika – tai tik draudimo kompanijų rizika. Ji savo ruožtu pasiskirsto į du pogrupius:

Draudimo rizika, kelianti pavojų, kad faktiškai draudimo išmokos visam draudimo portfeliui per nustatytą laiko periodą viršys laukiamus išmokėjimo rezultatus [2].

Laiko rizika, kelianti pavojų, kad draudimo išmokos pasireikš anksčiau, nei buvo laukta [2].

Laiko ir draudimo rizikų pasekmės vienodos, nes atsiranda netikėtai, sumažėja finansinių lėšų, nors galima buvo investuoti ir gauti iš jų pelno. Draudikas ir tradicinis perdraudikas turi vienodas galimybes atsiderinti rizikų pavojuje: tik draudikas – draudėjo požiūriu, o perdraudikas – draudiko požiūriu.

Finansinis perdraudikas, priešingai, stengdamasis apriboti techninę draudimo riziką, gali atsiderinti investicinės rizikos pavojuje. Techninės draudimo rizikos apribojimas vyksta atitinkamas įforminus perdraudimo sutartis. Finansinis perdraudikas grąžina ne visą savo perdraudimo išmokos dalį, o baigiantis šių finansinio perdraudimo sutarčių terminui, įvyksta abipusis priešpriešinių išpareigojimų at-

siskaitymas. Jeigu finansinio perdraudiko išmokėta suma viršijo anksčiau sumokėtą perdraudimo premiją, tai draudikas grąžina tos sumos skirtumą. Jeigu premija buvo sumokėta didesnė nei išmokėta perdraudimo kompensacija ar pagal sutartyje numatytus terminus nebuvo nuostolių, tai finansinis perdraudikas privalo grąžinti nepanaudotą perdraudimo premiją.

Ankstesnėse finansinio perdraudimo sutartyse techninė draudimo rizika nebuvo perduodama visai, t. y. pagal sutarčių galiojimo rezultatus perdraudimo įmoka visuomet buvo lygi perdraudimo išmokai. Tokia padėtis sukėlė draudimo priežiūros organų kritiką. Jų manymu, jeigu perdraudimo sutartis nenumato techninės draudimo rizikos perdavimo, tai tokia sutartis negali būti pripažinta perdraudimo sutartimi ir atitinkamai tokia operacija turi būti įtraukta į balansą kaip finansinė operacija. Dėl to pagal finansinio perdraudimo sutartį perdraudikas prisiimdavo apribotą techninių draudimo rizikų dalį. Baigiantis tokios sutarties terminui, abipusis priešpriešinių išpareigojimų atsiskaitymas vyko ne iki galo, o, pavyzdžiui, perdraudikas grąžindavo draudikui 20 % mažesnę sumą, jeigu pagal pasirašytą sutartį nuostolių neįvyko arba draudikas išmokėdavo perdraudikui skirtumą tarp perdraudimo išmokos ir anksčiau sumokėtos įmokos. Šie 20 % ir sudaro įmoką už apribotą techninę draudimo riziką [2].

Finansinis perdraudimas, skirtingai nuo tradicinio perdraudimo, pasižymi ilgalaikiu sutarčių pobūdžiu [3]. Tradicinis perdraudimas tiesiogiai priklauso nuo tiesioginio draudimo, vadinasi, perdraudimo sutarties terminas suderintas su draudimo sutarčių laikotarpiu, o tai dažniausiai yra vieneri metai. Finansinio perdraudimo sutartys tik netiesiogiai siejasi su tiesioginiu draudimu, nes šios sutartys perdraudžia ne kiekvieną riziką, o visą draudimo vienos ar kitos draudimo rūšies portfelį, kurių rodikliai įvertinami ne pagal kalendorinius, o pagal draudimo metus. Todėl dažniausiai finansinio perdraudimo sutartys sudaromos ne mažiau nei penkeriems metams. Tai leidžia tiksliau apskaičiuoti draudimo veiklos rezultatų dinamiką pagal apdrausto portfelio rizikas.

Trečias požymis, skiriantis finansinį perdraudimą nuo tradicinio perdraudimo – tai draudiko motyvacija. Draudimo kompanijos, priimančios sprendimą perduoti riziką perdraudimui, tikslas yra nuimti nuo savęs dalį atsakomybės ir ją perduoti perdraudikui. Draudimo kompanija suinteresuota nupirkti patikimą perdraudimo apsaugą, priešingu atveju ji viena bus visiškai atsakinga draudėjui. Už tokio padengimo suteikimą cedentas privalo sumokėti perdraudimo premiją ir, jei sutartyje numatyti nuostoliai nebus patirti, premija bus prarasta visam laikui. Finansinis perdraudimas taip pat siūlo patikimą perdraudimo apsaugą ir premijos grąžinimą, kai baigties rezultatas yra palankus. Bet atsiradus dideliems nuostoliams, išmokėtas perdraudikų kompensacijas, atskaičiuojant perdraudimo premijas, reikės grąžinti. Grąžinimas gali vykti dalimis ir per kelerius

metus, nes draudikas draudėjui privalo išmokėti visą kompensaciją ir ne vėliau, nei pagal draudimo sutartyje numatytus terminus. O dėl draudimo techninių rizikų apribojimų, tai finansinio perdraudimo produktai gerokai pigesni nei tradicinio perdraudimo produktai, o tai suteikia finansiniam perdraudimui didesnių galimybių ir šis reiškinys vaidina ne paskutinį vaidmenį priimant sprendimus dėl perdraudimo sutarties pasirašymo. Kartu su perdraudimo apsaugos suteikimu finansinis perdraudikas garantuoja palūkanų priskaičiavimą pervestai jam premijai, kuri dažniausiai ne daug kuo skiriasi nuo banko procentų. Vadinasi, finansinis perdraudimas draudikui, nepatyrusiam pagal draudimo sutartį nuostolių, gali būti naudingas investuojant laikinai laisvas lėšas.

Pagrindinis draudiko motyvas, priimant sprendimą dėl finansinio perdraudimo sutarties sudarymo, tai galimybė valdyti savo finansinę padėtį. Atsiradus katastrofiniams nuostoliams ar daugeliui smulkių išmokų, finansinė draudimo kompanijos padėtis gali labai pablogėti. Tačiau draudikas, taikydamas finansinį perdraudimą, gali perduoti dalį savo nuostolių perdraudikui, t. y. finansinis perdraudikas išmoka draudimo kompensacijas už draudiką, kuris įsipareigoja padengti šį savotišką „kreditą“ dalimis per kelerius metus. Taigi didelių nuostolių našta negula vien tik draudimo kompanijai tam tikram atsiskaitomajam periodui, o pasiskirsto per kelerius metus. Finansinis rezultatas išlyginamas, t. y. finansinių nuostolių išlyginimas laike ir galiausiai finansinės cedento padėties pagerinimas. Tačiau tam, kad finansinė perdraudimo sutartis nebūtų pripažinta kaip kreditinė operacija, būtina, jog anksčiau išmokėtų perdraudimo kompensacijų grąžinimas vyktų ne iki galo, t. y. finansinio perdraudimo sutartį privalo būti įtraukta techninė draudimo rizika.

Galima ir tokia situacija, kai draudimo kompanijoje atsiskaitomojo periodo pabaigoje susiformavo didelis pelnas, kuris kompanijai reikalingas ateityje tam, kad padengtų būsimus nuostolius. Tokiu atveju draudimo kompanija taip pat gali pasinaudoti finansiniu perdraudimu, perduoti dalį pelno pagal finansinio perdraudimo sutartį ir gauti nuo tos sumos palūkanas. Šiuo atveju labai svarbu įtraukti į sutartį techninę draudimo riziką, nes priešingu atveju sutartis gali būti nepripažinta perdraudimo sutartimi, pelnas gali būti apmokestintas, o perdraudimo premija neapmokestinama [4].

Verta pažymėti, kad finansinis perdraudimas – tai ne pelno slėpimo nuo apmokestinimo mechanizmas. Tai naudingas lėšų paskirstymas, įgyjant patikimą perdraudimo apsaugą. Tai yra šios lėšos bus skiriamos, įvykus draudimo įvykiams, žalai atlyginti, o jei draudimo kompanijos nepatirs nuostolių, tai perdraudimo premija su procentais bus grąžinta cedentui dalimis, per kelerius metus. Ji vis vien, uždirbusi premiją, padidins draudimo kompanijos pelną ir bus apmokestinta. Tik šiuo atveju įvyksta finansinių rezultatų (pelno) išlyginimas (laikui bėgant), ir didelių mokes-

čių našta netenka tik vienam atsiskaitomajam periodui. Vadinasi, finansinis perdraudimas sudaro palankias sąlygas, aprūpinant finansinį draudimo kompanijų stabilumą be staigių svyravimų.

Taigi galima teigti, kad finansinis perdraudimas – tai specifinės perdraudimo operacijos, turinčios apribotą techninės draudimo rizikos perdavimą ir ilgalaikį pobūdį, kurių tikslas – išlyginti finansinius rezultatus ir pagerinti finansinę draudimo kompanijos padėtį.

4. Finansinių perdraudimo sutarčių tipai ir rūšys

Išskiriami du finansinio perdraudimo sutarčių tipai:

1. Retrospektyvūs.
2. Perspektyvūs.

Retrospektyvioms finansinio perdraudimo sutartims priskiriamos visų rūšių sutartys, pagal kurias perdraudžiami nuostoliai, kurie jau įvyko, bet dar yra nereguliuoti. Šiam tipui priklauso sutartys:

1. Time & Distance (laikas ir atstumas). Ši sutartis buvo naudojama finansiniam perdraudimui plėtoti ir dabartiniu laiku jau nenaudojama. Jis buvo parengtas JAV pareikštiems, bet nereguliuotiems nuostolių rezervams diskontuoti. Kadangi nebuvo techninės draudimo rizikos perdavimo, tai šią sutartį draudimo priežiūros organai nepripažino perdraudimo sutartimi ir ji išnyko, kadangi buvo nereikalinga.

2. Loss Portfolio Transfer (nuostolių portfelio perdavimas) sutartis buvo suformuota, remiantis „Time & Distance“ sutarties pagrindu. Pagrindinis jos skiriamasis požymis yra apribotos techninės draudimo rizikos perdavimas. Ši sutartis naudojama tose šalyse, kur pareikštus, bet nereguliuotus nuostolių rezervus diskontuoti yra uždrausta [2].

Perspektyvinis finansinio perdraudimo sutarčių tipas perdraudžia būsimus, bet dar nepatirtus nuostolius. Šiam tipui priklauso:

1. Financial Quota Share (finansinis kvotinis padengimas) sutartis savo forma panaši į tradicinį kvotinį perdraudimą, bet išlaikantis tik apribotą draudimo techninės rizikos perdavimą.

2. Spread Loss Treaty (nuostolių paskirstymas) sutartis buvo parengta remiantis tradicine *Stop Loss* sutartimi, o skiriasi taip pat tuo, kad į sutartį įtraukta apribota techninė draudimo rizika [2].

3. Blended Cover – mišrusis perdraudimas.

4. Funded Cover – perdraudimas remiantis valdymo fondu.

Visoms perspektyvinėms finansinio perdraudimo sutartims būdinga tai, kad atsiskaitymai vyksta pervedimu per kontokorentinę sąskaitą, į kurios debetą įskaiciuojama įmokėta perdraudimo premija, o į kreditą – išmokėta perdraudimo kompensacija. Pagal numatytus sutartyje terminus sąskaitoje apskaičiuojami teigiamasis ar neigiamasis

saldo, ir jam priskaičiuojamos palūkanos. Baigiantis sutarties terminui, abipusis atsiskaitymas įvyksta tokiu būdu, kad saldo kontokorentinėje sąskaitoje būtų lygus nuliui. Taip pat visos perspektyvinės sutartys gali būti sudaromos pagal kredito variantą arba kapitalo investavimo variantą [2].

Finansinio perdraudimo sutartys, įtraukusios apribotą techninę draudimo riziką, dažniausiai perduoda tik vieną rizikos komponentą, būtent laiko riziką, bet paskutiniu metu buvo parengtas naujas sutarties tipas *Finite Risk Insurance* (apribota draudimo rizika). Ji sudaro finansinio perdraudimo sutarties modifikaciją su privalomu laikinosios ir apribotos draudimo rizikos perdavimu [2].

Reikia išskirti dar vieną savybę, kuri būdinga visoms finansinio perdraudimo sutartims. Dėl investicinių pajamų valdymo technikos įdiegimo į finansinio perdraudimo produktus investicinė rizika pagal tokias sutartis yra didesnė nei pagal tradicinio perdraudimo sutartis. Vadinasi, neapgalvotai būtų teigti, kad rizika pagal finansinio perdraudimo sutartis yra mažesnė, nes dėl investicinės rizikos padidėjimo bendra rizika, perduodama pagal finansinio ir tradicinio perdraudimo sutartis, apytiksliai yra vienoda.

5. Finansinio perdraudimo praktika

Beveik visos stambios Vakarų perdraudimo kompanijos siūlo finansinio perdraudimo paslaugų. Tarp lyderių – Švedijos perdraudimo bendrovė „SwissRe“ ir JAV perdraudimo bendrovė „Gen Re“, o tiksliau – nupirkta 1994 m. vokiečių perdraudikas „Cologne Re“. Kai kurios bendrovės sukūrė net specialius padalinius šiai perdraudimo rūšiai.

Kaip jau minėta, ribos tarp tradicinio perdraudimo ir finansinio perdraudimo sutarčių gana nepastebimos. Kai kurios finansinio perdraudimo sutartys – tai tarsi modernizuotos tradicinės sutartys, tik jose įvestas rizikos apribojimas dalyvaujant nuostolyje ir investicinės pajamos. Kitos sutartys, kurios jau patikrintos praktikos, jau turi skirtumų, palyginti su tradicinėmis perdraudimo sutartimis.

Norėtusi pateikti pavyzdį, kada gi naudojamas finansinis perdraudimas. Tipinė draudimo įmonių problema – veiklos siaurinimas kuria nors rūšimi. Jeigu tiesiog bus liautasi rinkti šios rūšies draudimo įmokas, tai draudikas labai greitai susidurs su nemaloniomis pasekmėmis. Staigiai išaugs santykinis likusių šios draudimo rūšies sandorių nuostolingumas. Išaugs bylų tvarkymo išlaidos. Ir pagaliau atskaita bus iškraipyta dėl anksčiau suformuotų šios rūšies rezervų.

Problema gali būti išspręsta finansinio perdraudimo sutartimi – tai restruktūrizuojant draudiko portfelį. Kad jis galėtų atsikvėpyti senų sutarčių, draudikas sudaro su perdraudiku sutartį dėl nuostolių portfelio perdavimo – *Loss Portfolio Transfer*. Perdraudikas gauna visus rezervas pagal šį sandorį ir premiją už portfelio tvarkymą. Dažnai yra

aptariama tokia aplinkybė – perdraudikas pats mokės išmokas draudėjams [4].

Skaičiuojant premijas galimi keli variantai. Perdraudikas, turintis išplėtotą filialų tinklą ir plačią klientų bazę, laukia, kad šis portfelis jam nebus nuostolingas, o klientai, sutarčiai pasibaigus, irgi liks pas jį ir krūvis bus nedidelis. Tai ir bus komisiniai perdraudikai už portfelio tvarkymą. Perdraudikas net gali padaryti nuolaidą už jo klientų skaičiaus padidinimą.

Jeigu perdraudikas nieko negauna už portfelio tvarkymą, tai draudikas sumokės jam premiją, kuri visiškai padengs galimus jo nuostolius. Taigi perdraudikas nieko nepraranda, o draudimo bendrovė „pabėgs“ nuo papildomo rezervuojamojo kapitalo ieškojimo problemos [4].

Dar viena tipinė situacija. Draudikas surinko kokios nors draudimo rūšies premijų sumą, kuri yra kur kas didesnė už tą, kurią formaliai leidžia jo nuosavybė pagal normatyvus, kurie yra nustatyti kiekvienoje šalyje. Esmė yra ta, kad jis nelaukia rimtų nuostolių, o tai reiškia, kad visa prisiimta draudimo rizika yra daug aukštesnė, nei jis gali prisiimti pagal normatyvus, nepažeisdamas mokumo ribos. Tada draudikas, remdamasis aktuariniais skaičiavimais, įkainoja realią draudimo įvykių tikimybę labai mažą kainą, kad būtų įsitikinęs, jog lėšų turės pakankamai išmokėti. Ką daryti? Veiksmai būtų tokie: atliekamą rizikos dalį atiduoti perdraudikams. Kitu atveju jis bus pripažintas nemokiu. Kitaip tariant, draudikas turi prarasti dalį pelno dėl perdraudimo, kad nepažeistų įstatymų. Klasikiniu atveju pajamas gautų perdraudikas. Finansinio perdraudimo priemonė leidžia, viena vertus, pabėgti nuo problemų ir, kita vertus, maksimizuoti pajamas, t. y. sudaryti tokį sandorį, kad jo terminui pasibaigus dalis draudimo įmokų grįžtų atgal. Ši sutartis vadinama *Surplus Relief Treaty*, tarsi perviršio atidavimas. Jeigu išmokos pagal šiuos perviršius iš tikrųjų bus mažesnės negu perduotos premijos, tai perdraudikas gaus pelno, bet šį pelną jis turės grąžinti draudikui, atskaitęs sau komisinius; jeigu bus patirta nuostolių, tai draudikas pats turi atsakyti už prisiimtas rizikas [4].

Dar vienas finansinio perdraudimo naudojimo atvejis – tai finansinio rezultato išlyginimas arba nuostolių paskirstymas. Finansinis perdraudimas suteikia draudimo kompanijai galimybę užtikrinti stabilų ir prognozuojamą finansinį rezultatą. Akcininkai labai kremtasi dėl nuostolingos savo kompanijos veiklos, nes dėl jos informacijos gali kristi akcijų kursas. Pvz., akcijos krito po 2001 m. rugsėjo 11 d. įvykių. Tuo metu tiesioginiai draudimo kompanijų nuostoliai apie 40 mlrd. dolerių sukėlė papildomų netiesioginių 100 mlrd. dolerių nuostolių dėl draudimo bendrovių akcijų kurso kritimo.

Finansinis rezultatas gali būti išlyginamas sudarant vadinamąjį nuostolių paskirstymo sandorį – *Spread Loss Treaty*. Jis turi reikšmę tik tuo atveju, kai draudimo kompanijos portfelyje yra stambūs nuostoliai, atsirandantys

labai retai, bet perdrausti juos klasikingomis sąlygomis draudikui nenaudinga. Ši finansinio perdraudimo sutartis, kol atsiranda nuostolių, veikia kaip įprasta perdraudimo sutartis, tačiau ir perdraudiko premija, ir jo atsakomybė bus minimalios. Kitaip tariant, rizikos perdraudimas draudimo kompanijai bus pigesnis nei pagal klasikingą perdraudimą. Ir tik draudimo įvykiui atsiradus ir perdraudikui padengus savo dalies nuostolį, padidėja perdraudiko premijos vertė. Tai perdraudiko išmokėtos pagal draudimo įvykį sumos dalies per nustatytą laikotarpį faktiškas grąžinimas atgal, t. y. perdraudikas kredituoja savo klientą – draudiką, kad tas galėtų išmokėti stambią išmoką, o draudikas tokiu būdu pabėga nuo problemų su akcininkais ir priežiūros tarnybomis bei pinigų trūkumo, o po kurio laiko, pavyzdžiui, per penkerius metus, atiduoda perdraudikui skolą [4].

Analogiška laikoma ir vadovaujamo fondo sutartis – **Funded cover**. Pagal ją, kai nėra nuostolių, dalis atsirandančių draudiko pajamų keliauja į perdraudiko fondą, kuris skirtas padengti nuostolius dėl galimų katastrofinių nuostolių. Esmė yra ta, kad pats perdraudikas ne visada gali pats sudaryti rezervą, kuris būtų naudojamas katastrofų nuostoliams padengti. Sudarydama ilgalaikę perdraudimo sutartį ir perduodama lėšas perdraudikui, draudimo kompanija šauna du zuikius: ir piniginių fondą formuoja, ir perskirsto ateinančio laikotarpio pajamas. Ši sutartis skiriasi nuo klasikinio perdraudimo tuo, kad pagal klasikinę perdraudimo sutartį draudikas gauna pinigus tik atsitikus draudimo įvykiui, o vadovaujamo fondo sutartis garantuoja dalinę lėšų grąžą bet kurio atveju.

Analogiškus fondus galima formuoti siekiant išlyginti ne tik draudimo kompanijų, bet ir jų klientų nuostolius. Kai perdraudimo brokeriai sudaro grandį „draudikas-perdraudikas“, draudikas galės suformuoti ilgalaikį savidraudos fondą ne iš pelno, o draudimo mechanizmo sąskaita, kas yra logiška, kadangi sukaupiamos lėšos turi būti laikomos ne kaip pajamos, o kaip atidėjimai katastrofiniams nuostoliams dengti. Tai leidžia draudimo bendrovei būti tikrai, kad per ataskaitinį periodą nepatyrus nuostolių, vadinasi, nemokėjus draudimo išmokų, jos lėšos eina ne į pelną, o praktiškai garantuotai kaupiasi patikimose perdraudimo kompanijose [4].

Tyrimo metu išsiaiškinome, kad Lietuvos įstatymuose nėra tikslaus finansinio perdraudimo apibrėžimo. Todėl profesionaliu požiūriu bet kuri finansinė operacija gali būti įforminta kaip finansinio perdraudimo sutartis. Tai gali sukelti nepageidaujamų pasekmių bei sugriauti ir taip nedidelį pasitikėjimą draudimo kompanijomis, kadangi nei draudimo priežiūros organai, nei akcininkai, nei draudėjai nesugebės pagal ataskaitines formas įvertinti realios draudimo kompanijų finansinės padėties. Todėl manytina, kad būtina tiksliai apibrėžti skiriamuosius sutarties požymius, kuri galės būti pripažinta finansinio perdraudimo sutarti-

mi. O būtent: pripažįstant sutartį perdraudimo sutartimi, būtina sąlyga – tai draudimo techninės rizikos perdavimas ir, žinoma, dviejų jos sudedamųjų rizikų – laikinosios ir draudimo – perdavimas.

Pagrindinis valstybės uždavinys – draudėjų turtinių interesų apsauga. Šiuo požiūriu reikia pripažinti finansinio perdraudimo mechanizmą kaip turintį savo vietą ir reikšmę šiam procesui. Bet draudimo veiklos kontrolės požiūriu rekomenduojama įvesti kai kuriuos apribojimus, nes finansinis perdraudimas padeda sukurti vadinamąjį parodomųjų ataskaitų vaizdą, kuris iš esmės neatitinka faktinės draudimo padėties. Draudimo kompanijoms, užsiimančioms realiu draudimu, finansinis perdraudimas numato specifinį finansinės padėties valdymo mechanizmą, kurio tikslas – aprūpinti savo įsipareigojimų draudėjams ir partneriams įvykdymą. [2]

Yra dar viena problema, susijusi su finansiniu perdraudimu ir turinti svarbią reikšmę draudimo ir perdraudimo kompanijoms. Tai konfidencialių santykių problema. Finansinio perdraudimo sutartys pripažįstamos perdraudimo sutartimis tik tuomet, kai perduodama techninė draudimo rizika. Vykdam šią nuostatą, abipusio priešpriešinio įsipareigojimo sąlyga į sutartį neturėtų būti įtraukta. Ši sąlyga galioja tik pagal žodinį susitarimą, taigi draudikas, gaudamas pagal sutartį vadinamąjį kreditą, neprivalo jo grąžinti. Kredito grąžinimo momentui sudaroma dar viena, neišmokojoji sutartis, pagal kurią apmokant perdraudimo premiją, kreditas padengiamas. Tačiau draudikas gali atsisakyti vykdyti anksčiau sudarytas sutartis ir nesudaryti antros sutarties. Vadinasi, norėdamos sudaryti finansinio perdraudimo sutartį, abi pusės turėtų įgyti pasitikėjimą viena kita. Pasaulinėje praktikoje jau seniai vyrauja vadinamasis didžiausio sąžiningumo principas, o Lietuvoje, deja, šiuo principu vadovaujasi nedaugelis. Kita vertus, pagal kapitalo investavimo variantą, kai draudimo veikla neneša nuostolių, perdraudikas taip pat gali atsisakyti grąžinti perduotas jam finansines lėšas kartu su palūkanomis, t. y. šioje situacijoje gali nukentėti draudikas.

Žvelgtelėjus į šią problemą kaip į ilgalaikį aspektą, galima pastebėti, kad situacija, kurioje draudikas ir perdraudikas priklauso vienas nuo kito, galiausiai leis suformuoti pasitikėjimo santykius. Tad galima daryti išvadą, kad finansinis perdraudimas padės didžiausio sąžiningumo principui įsitvirtinti ir Lietuvoje. Verta tik pažymėti, kad pasitikėjimo santykių pažeidimai ir vienos pusės atsisakymas sudaryti antrą sutartį jokia būdu nepalies draudėjų, nes perdraudimo išmokų kompensavimo įsipareigojimai numatyti pirmoje finansinio perdraudimo sutartyje.

6. Išvados

Dar kartą akcentuojama tai, kad viena pagrindinių tradicinio ir finansinio perdraudimo funkcijų yra pagerinti finansinę draudimo kompanijų padėtį. Taigi galima teigti,

kad finansinis perdraudimas atlieka ne tik tokias funkcijas, kaip ir tradicinis perdraudimas, bet ir suteikia draudikui papildomą finansinį pranašumą.

Atsižvelgiant į nurodytas finansinio perdraudimo charakteristikas, galima išskirti jo reikšmę pasaulinio draudimo vystymuisi ir perdraudimo rinkai:

1. Neigiamų funkcijų sušvelninimą draudimo ciklo vystymuisi.
2. Valdymo galimybių suteikimas anksčiau patirtiems, bet nepareikštiems nuostoliams.
3. Perdraudimo suteikimas perdrausti tradiciškai nedraudžiamas rizikas, pvz., politines ir ekologines.
4. Galimybės suteikimas draudikams prieiti prie skolinamojo kapitalo rinkos, būtino papildomam imlumui formuotis, priimtam padengti rizikas [5].

Ir tas faktas, kad finansinio perdraudimo produktai gerokai pigesni, turi lemiamą įtaką, kad draudimo kompanijos priimtų sprendimą dėl finansinio perdraudimo padengimo įsigijimo. Taigi finansinis perdraudimas turi visus šansus, kad Lietuvos draudikai jį pripažintų.

Literatūra

1. ЛЕЗГОВКО, А. *Перестрахование в условиях глобализации страхового рынка*: дипломная работа по специальности: Андеррайтер – директор по страхованию. Московский государственный институт международных отношений (МГИМО), Школа страхового бизнеса, 2006.
2. ЧЕРЕХОВИЧ, С. С. *Финансовое перестрахование как элемент управления финансовым состоянием страховых организаций*: автореф. дис. канд. экон. н. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский университет экономики и финансов, 1999.
3. ДЕДИКОВ, С. *Правовой режим финансового перестрахования* [interaktyvus, žiūrėta 2006 m. spalio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://business.rin.ru/cgi-bin/search.pl?action=view&num=342256&razdel=15&w=0>>
4. ШУВАЛОВА, И.; БАЙДИН, В. *Хайтек рынка перестрахования* [interaktyvus, žiūrėta 2006 m. spalio 02 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.expert.ru/expert/ratings/insurans/04-09-12/text-2.htm>>.
5. ТУРБИНА, К. Современный перестраховочный рынок в условиях глобализации мировой экономики. *Финансы*, 2001, № 6 [interaktyvus, žiūrėta 2006 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.allinsurance.ru/siteold/reins/re052.htm>>.

Alexandra Lezgovko. Master of industrial engineering and management, Assistant Professor of Social Sciences Faculty of Klaipėda University, President of Insurance and Risk Management Institute. Scientific interests: risk management, insurance and reinsurance.